

Vzrejevalec matic Ladislav Vozelj iz Dragošeka pri Litiji ocenjuje kvaliteto matičnikov.

ALI JE UGOTAVLJANJE ŠTEVILA VAROE POTREBNO? LOJZE BUKOVŠEK

Varoa je čebelji zajedavec. Razvojno in razmnoževalno dobo preživi v pokriti zalegi. Izven pokrite zalege, t. j. na čebelah, so samo odrasli primerki samic, ki pa so v fazi pričakovanja:

1. da jih gostitelj čebela ali trot prenese k drugim čebeljim družinam;
2. da si poiščejo primerno ličinko za razplod in ohranjanje svoje vrste.

Pa si oglejmo, kakšna bolezen je varooza. Dokler je v čebelji družini še malo zajedavcev, se le-ta razmnožuje počasi. V prvi fazi, tj. približno do sto zajedavcev v družini, je razvoj bolezn zelo počasen. V drugi fazi, ko je v čebelji družini od sto do tisoč zajedavcev, se pospeši tudi razvoj bolezn, vendar čebelji družini še ne povzroča občutnih težav. Čebelja družina doseže tretjo fazo, ko je okužena z več kot tisoč zajedavci. Razvoj varoe je v tej fazi silovit, tako da je ogrožen obstoj čebelje družine.

Varoa pa se ne množi povsod enako hitro. Oglejmo si nekaj povsem nasprotnih primerov.

1. Primer: Pred petimi leti sem bil pri nekem večjem čebelarju na Kozjanskem.

Bil je prepričan, da varoe nima, saj ne prevaža in tudi do sosednjih čebel je precej daleč. Toda na njegovo začudenje sem varoozo našel v pokriti trotovini. Res je je bilo zelo malo, bila pa je. Vse to se je zgodilo zadnjo majsko nedeljo. Septembra pa so začele prve družine že padati.

2. Primer: Povsem nasprotno pa je bilo pri nas. Leta 1980 je bila v zimskem drobirju odkrita 1 varoa. Sledili so uradni ukrepi: prepoved vzreje matic, obvezno plinjenje. Jeseni istega leta sem se udeležil tudi simpozija o varoi v Frankfurtu – Oberurslu. Tam se zvedel, da se varoa zelo počasi množi do števila 100, od 1000 dalje pa je razvoj vedno bolj silovit. Zato naslednje leto (1981) čebel nisem nič plinil. Pač pa je sledilo izrezovanje trotovine, kolikor so pač gradile. Skrbno pa sem prešteval varoe. Tudi naslednji dve leti, 1982 in 1983, je varoa le počasi napredovala, ukrepati pa ni bilo potrebno. Leta 1984 smo imeli izredno slabo letino. Čebele so imele v pitalnikih medeno-sladkorno testo. Na površini 8 x 31 cm se jih je kar trlo. Kljub hranjenju je zaloga hrane vztrajno

padala in padla je tudi pod 0,5 kg. Tako je bilo treba nekajkrat na 9 dni doliti še po 2 kg sladkorja v raztopini. Stopnja okuženosti pa se v tem letu ni niti malo dvignila. Naslednje leto 1985 pa smo dobili povprečno po 10 kg na panj kostonjevega medu, kot podaljšek paše pa je medila smreka. Paša je trajala en mesec. V tem času pa se je podvojilo število varoj. Jeseni, ko se je izlegla vsa zalega in so vse varoe prilezle izpod varnih zaklonišč pokrite zalege, sem začel pliniti z api akardinom. Ta je svojo nalogo dobro opravil. Na podnico panjev sem postavil pomaščene papirje, prekrite z mrežo. Pripomniti pa moram, da je bila med posameznimi družinami v istem čebelnjaku velika razlika. Medtem ko je bilo v eni družini nekaj nad 50 primerkov, jih je bilo pri vseh drugih več. Ob prvem plinjenju celo po 400 pri nekaterih družinah. Zanimivo pa je bilo, da so bile družine z večjim številom odpadlih varoj vse blizu skupaj. Za ta rezultat sem kasneje našel razlago v članku Lojzeta Kastelica, ki je opisoval in tolmačil vplive naravnega sevanja na čebele in varoo. Naslednja leta sem moral ponovno pliniti, že zaradi pridobitve dovoljenja za vzrejo matic. V našem kraju, to je v pašno klimatskem območju, ki za razvoj čebel ni ugoden in tudi za varoo ni prida, je dovolj, če je varoe manj kot 2 odstotka. Pa je človek brez skrbi do naslednje jeseni.

3. Poseben primer pa je čebelar v Primorju. Povabil me je, da vidim, kaj pri njem dela varoa. Povedal je, da je svoje čebele do oktobra zdravil z različnimi sredstvi 17-krat. Družine so imele po mojem še neverjetno veliko zalege, vendar je bilo tako malo čebel, da so jo le s težavo negovale. Tri dni pred mojim prihodom je plinil. Kljub temu pa je imela skoraj vsaka mlada čebela svojo varoo. Pa tudi na starejših jih ni manjkalo. Kasneje je do večjega mraza plinil še nekajkrat. Pred novim letom je že zaprl tretjino panjev. Za dimljenje je uporabljal amitrazne preparate in pa Koračev kolut. Uporabil pa je tudi fluvalinatne palčke. Za slednje sem mnenja, da jih je imel premalo časa v panjih ali pa je bilo na njih zaradi nestrokovne priprave premalo aktivne snovi.

4. Moj oče ima čebele na stalnem stojišču v Ilirski Bistrici. Preteklo jesen, ko se je zalega izlega, jih je plinil dvakrat. V nekaj

družinah sva odštela po 100 čebel in ugotovila, da je varoa le na eni ali dveh. Tako je oče zdaj brez skrbi do naslednje jeseni. Razen če bi zaradi kakšne nepredvidene situacije nenadoma prišlo do povečane populacije. Zato pa bi bilo zaradi previdnosti dobro, da avgusta preveri stopnjo okuženosti.

Kaj pa se iz zgoraj povedanega lahko naučimo? Kdor bo hotel uspešno čebelariti, bo moral varoo šteti, sicer bo štel prazne panje. Letos sem bil na čebelarskem posvetovanju v Ljubljani, katerega tema je bila varooza. Samo Janko Pislak je povedal, da naredi test. Ugotovi, koliko varoe je v panjih še ostalo.

Zavedati se moramo, da čebele propadajo zaradi tega, ker je v panjih ostalo preveč varoe, nikakor pa ne zaradi tega, ker jih je odpadlo veliko ali malo. Iz navedenih štirih primerov je jasno razvidno, da se varoa v različnih krajih obnaša povsem različno. Glede na to je nujno, da čebelarji v bolj ogroženih področjih večkrat kontrolirajo svoje čebele. V času, ko ni zalege, je zelo zanesljiv neposreden pregled čebel. Postopamo pa takole:

1. Iz panja vzamemo sat, ga postavimo na stojalo, da se čebele napijajo. Site čebele imajo daljše zadke. S palcem in kazalcem primemo čebelo za krila in pogledamo na spodnjo stran. Varoa je lepo vidna, saj njen rdečerjav oklep gleda izpod obroča kot zrela češnja na drevesu. Pregledati moramo sto čebel in odstotek je tukaj.

2. Vzamemo na primer kozarec za vlaganje, vanj damo alkohol ali kaj drugega, da čebele hitro odmro. Nato vanj namečemo naštetih čebele in dobro pretresemo, da se varoe izperejo s čebel. Če smo natančni, bomo tudi na ta način precej točno ugotovili odstotek varoe na čebelah. Pri ugotavljanju varoe pa je zelo važno, da ne testiramo samo ene družine. To nas lahko krepko zavede. Bolje je vzeti manj čebel, na primer po 50, in to od več družin. Tako dobimo bolj točno povprečje. Paziti pa moramo, da ne povzročimo ropanja.

3. Pazljiv čebelar že prek leta, pri tekočih pregledih čebel, opazi varoe na posameznih čebelah. Po lastni presoji bo ugotovil, kaj mu je storiti.

4. Na podnico panja za nekaj dni položimo papir in ga zaščitimo z mrežo. Število odpadlih varoj preračunamo na število od-

padlih varoj na dan. Nato odpadle varoe pomnožimo s številom 120 in dobimo število varoj v družini. Glede na rezultat presodimo, kdaj, kako in s čim se bomo varoe lotili, da bomo uspešni. Ni namreč vseeno, ali z dimnimi pripravki zatiramo varoo ob polnem ali praznem gnezdu zalege. Zaenkrat poznam le takšna dimna sredstva, katerih uporaba je najprimernejša, če v panju ni zalege. Če pa dimimo ob polnem gnezdu zalege, je učinek približno enak, kot če bi izrezali en sat trotovine. Prav tako bo tudi s sistemiki, ki jih čebelarim polagamo v hrano. Uporaba ob nepravem času onesnažuje čebelje pridelke, učinek pa je minimalen. Prek leta je primerno zatirati varoo z izrezovanjem trotovine. Lahko pa uporabimo tudi kvas, mravljinčno kislino in v zadnjem času fluvalinat. Torej, če se nekomu varoa v času zaleganja preveč razbohoti, bo moral, če bo hotel obdržati čebele, vzeti sredstvo, ki bo učinkovalo razmeroma hitro. To bomo dosegli s pravilnim zdravljenjem z mravljinčno kislino, bolj enostavno pa je zdravljenje s fluvalinatom. Paziti pa mora-

mo, da nanos fluvalinata ni niti premočan niti ne prešibek, da v panju ni niti premalo časa niti predolgo. Kadar je v panju še trotovina, moramo počakati, da se zaključi tudi ta cikelus.

Uporaba kateregakoli sredstva ob nepravem času daje slabe rezultate. Če pa uporabljamo sredstva, ne da bi prej dobro premislili njihove učinke, je to dodatni nesmisel. Škode, ki jih utrpimo, pa so:

- neposredna finančna sredstva; ker je za prenekaterega čebelarja tudi čas denar, ga tudi to udari po žepu;

- prav tisti, ki ravna s škodljivimi snovmi, jih tudi največ dobi v organizem;

- čebele se sicer zamenjujejo, maticam pa kar brez pravega pomena nalagamo bremenilna sredstva na njihovo življenjsko moč;

- končno so tu tudi čebelji pridelki, ki morajo biti kolikor se da čisti.

Na koncu pa naj še enkrat poudarim, da se moramo čebelarji navaditi varoo šteti. Uspeh ne bo izostal, vaš trud pa bo bogato poplačan.

ČEBELARJEVA OPRAVILA V MAJU

KAREL MAJCNEN

Prišli smo do meseca maja – najlepšega, najbolj opevanega. Narava se prebuja, vse dehti, vse žvrgoli – pozdravljajo nas prekrasne jutranje zarje.

Maja je za čebelarja res veliko dela, vendar, če je v prejšnjih mesecih naredil vse, kar je bilo potrebno, bo v tem mesecu čebelaril brez zapetljajev.

In kaj bomo delali v tem mesecu? Vstavljali bomo satnice v izdelavo, vstavili bomo gradilni satnik. V maju – mesecu rojev, bomo rojenje preprečevali ali pa roje delali – pač po potrebi čebelarja. Širili bomo gnezda, nastavljali medišča, točili polna medišča in sploh delali obilico malih in večjih del, ki se zvrstijo v tem mesecu.

V tem mesecu vse cveti, če je vreme ugodno, v panj pritekata cvetni prah in medičina. Zato tudi gradnja satja dobro napreduje. Zdaj lahko satnice vstavljamo že v sredino gnezda, ne pa samo ob gnezdo, kakor je bilo priporočljivo do sedaj, ko so bile temperature še nizke in nismo smeli prekinjati gnezda. Sate s pokrito zalego predstavljamo v medišče, na njihovo mesto

pa vstavljamo satnice ali prazno satje. Znano je, da se pojavi nevarnost rojilnega razpoloženja, če so drug poleg drugega trije satniki s pokrito zalego. Zaradi koncentracije pokrite zalege se poveča temperatura v plodišču, predvsem pa se podre razmerje med odkrito zalego in dojljami. Dojilje namreč nimajo kam oddajati mlečka, zato pitajo druga drugo in tako ustvarjajo rojilno razpoloženje.

Paziti moramo, da bodo čebele vseh starosti stalno zaposlene s hranjenjem zalege, z gradnjo satja in najstarejše z zunanjim delom.

Zdaj je tudi čas, da vstavimo gradilni satnik. Nekateri ga vdelaajo zadaj v okencu, kamor ga vstavijo namesto pitalnika. Sam uporabljam za gradilnik običajni satnik, ki je po dolgem preplovljen z letvico. Tako je v enem satniku dvojno gradbišče – zgoraj eno in v spodnji polovici drugo. Po načinu gradnje v gradilniku ugotavljam tudi razpoloženje družine. Če družina gradi čebelje celice, ne misli na roj; če gradi čebelje celice skupaj s trotovskimi, je strah pred ro-